

УДК 371.3

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Шевченко М.Ю.

Донбаський державний педагогічний університет

У статті розглядається проблема професійної соціалізації майбутніх викладачів іноземних мов. Автором наголошено на важливості даного феномену, в рамках освітнього процесу і подальшої професійної діяльності фахівця. Okремо, визначено принципи формування професійних навичок майбутнього фахівця сфери іноземних мов. Автор підкреслює, що успішна професійна соціалізація є умовою для ефективної діяльності майбутнього педагога. Автором також названо основні проблеми сучасної освітньої системи, що стосуються процесу професійної соціалізації студентів.

Ключові слова: професійна соціалізація, освітній процес, якість, особистість, професія.

Важливим етапом діяльності людини є інтеграція у професійне середовище, що, в свою чергу, є тривалим і своєрідним процесом. Успішна і якісна професійна соціалізація майбутніх викладачів іноземних мов є пріоритетом всіх вищих навчальних закладів, в процесі якої відбувається вдосконалення особистості, досягнення особливих характеристик і знань, формування мети і стратегії професійної діяльності. Такі фактори забезпечують адаптацію майбутнього викладача іноземних мов до трудових і професійних умов роботи.

Постановка проблеми. У процесі професійної соціалізації люди отримують якості і характеристики, які дозволяють ефективно діяти в межах певної соціальної групи. У нашому випадку, ми розглядаємо особливу соціальну групу, яка ділиться на дві підгрупи, а саме: фахівець сфери освіти, а також фахівець сфери іноземних мов.

Все частіше іноземну мову вивчають не тільки для загального спілкування, а й для підвищення професійного рівня і розширення ділових якостей. Це пов'язано з реформуванням політич-

них, економічних і культурних сфер діяльності, їх орієнтація на загальне партнерство із зарубіжними країнами, а також з сучасними міжнародними стандартами.

Актуальність дослідження. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків, створення в університетах відділень і факультетів міжнародного бізнесу, туризму, міжнародних економічних і правових відносин, ставить перед вузами необхідність пошуку нових підходів до викладання іноземної мови з метою підготовки високопрофесійних фахівців, кваліфікація яких, підвищується завдяки володінню іноземною мовою. Ці фактори обумовлюють актуальність проблеми професійної соціалізації майбутнього фахівця сфери іноземних мов, і його виділення в особливу соціальну групу.

Слід зазначити, що професійна соціалізація майбутніх викладачів іноземної мови як психолого-педагогічна проблема повинна розглядатися не тільки через коло педагогічних концепцій, але і через соціально-філософські аспекти, для того щоб повністю зрозуміти її суть, мету і зміст. Професійна соціалізація майбутніх викладачів іно-

земних мов є складовою частиною складного і багатогранного процесу – соціалізації, в рамках якої буде розглянута наша досліджувана проблема.

Предметом дослідження є сучасне освітнє середовище, як простір первісної діяльності майбутнього викладача іноземних мов.

Об'єктом дослідження є професійна соціалізація, як процес адаптації особистості фахівця до майбутньої професійної середовищі.

Мета дослідження. Успішна професійна соціалізація майбутніх викладачів іноземних мов передбачає дослідження суті, спрямованості і змісту процесу входження молодого спеціаліста в соціальне середовище, що є змістовним соціально-педагогічним простором.

Аналіз досліджень і публікацій. Першими, хто зробив внесок у вивчення соціалізації, були вчені, які намагалися проаналізувати особистісні процеси, що відбуваються під впливом суспільства, в їх число входять: Ф. Гіддінгс, Е. Дюркгейм, Г. Тард, Т. Парсонс. У центрі уваги дослідників перебувало вивчення процесу взаємодії особистості і соціального середовища. Основним положенням перших теорій щодо соціалізації особистості було те, що в цьому процесі суспільство виступає як суб'єкт, а особистість як об'єкт його впливу.

Отже, Ф. Гіддінгс розглядав соціалізацію як процес формування особистістю соціального оточення у відповідності зі своїми цілями. Очевидним є той факт, що таке бачення соціалізації не відповідає сучасним поглядам на цей феномен, але його важливо враховувати в історико-соціологічному аспекті розгляду цього питання [5, с. 7].

Питання проблеми професійної соціалізації в освітньому просторі розглядався і Вітчизняними вченими, такими як: І.В. Воробйова, С.І. Кучма, А.С. Запесоцкий, І.В. Страхов та ін.

Виклад основного матеріалу. Професійна соціалізація майбутніх викладачів іноземної мови на етапі навчання у ВНЗ побудована на особистісно-орієнтованому підході до суті розвитку професіонала і формування особистості. Цей підхід змушує розглядати процес професійної соціалізації майбутніх викладачів іноземної мови в конкретних його проявах: громадської, пізнавальної, комунікативної діяльності.

Отже, специфіка професійної соціалізації майбутніх викладачів іноземної мови, дозволила нам дати їй визначення. Це процес засвоєння норм, знань, традицій середовища іноземної мови в спеціально організованому «мікросуспільстві», в якому майбутні фахівці в рамках освітнього процесу засвоюють, а згодом і реалізують, ціннісне ставлення до подальшої професійної діяльності.

У педагогічній практиці ми спостерігаємо таке явище, коли, процес професійної соціалізації майбутніх викладачів іноземної мови, зазвичай супроводжується серйозними соціально-психологічними, економічними, моральними та іншими проблемами.

У педагогічних вузах, на відділеннях іноземної мови, певний відсоток студентів відсіюється саме на стадії професійної соціалізації, на ґрунті психологічних і соціальних проблем. На нашу думку, такий процес пов'язаний з недостатнім опануванням знаннями викладацького складу навчальних закладів для забезпечення ефективного проходження процесу професійної соціалізації.

Певна нами проблема існує не тільки на рівні Вітчизняної педагогіки, а й світової включно. Світове співтовариство, зокрема педагоги США і Великобританії, особливу увагу приділяли проблемі професійної соціалізації майбутніх викладачів іноземної мови. Починаючи з 1950-х років, вчені звернули увагу на великий відсоток молодих фахівців, які залишали свою професійну діяльність на перших її етапах [3, с. 25].

Поступово ця проблема стала більш глобальною і велика кількість вчених світу проводили дослідження з цього питання. Зокрема, у Великобританії це питання розглядалося в рамках проблеми моралі майбутніх фахівців сфери іноземної мови. В Англії та США дана проблема аналізувалася в рамках мотивації майбутніх фахівців сфери освіти [4, с. 8].

Для нашого дослідження, показовою є думка Стіва Дінхама, про те, що 30% молодих вчителів іноземних мов залишають свою професійну діяльність на початковому її етапі, тобто протягом перших п'яти років роботи. Така статистика відсіює не тільки негативні економічні наслідки, а й найголовніше – негативний вплив на освітні та соціальні процеси в цілому [4, с. 9].

Отже, дослідники прийшли до висновку, що такі негативні процеси викликані неякісним ходом процесу входження людини в професію, тобто професійної соціалізації майбутніх фахівців. Це означає, що така проблема повинна вирішуватися заздалегідь шляхом використання певного наукового підходу.

Підготувати майбутнього фахівця до подальшої професійної діяльності означає організувати його життєдіяльність в навчальному закладі і закласти соціальне і професійне підставу (знання, досвід, цінності) для майбутньої його діяльності як викладача іноземної мови в освітньому процесі.

Для нашого дослідження важливим є такий компонент процесу професійної соціалізації майбутніх викладачів іноземних мов, як професійну майстерність, яке впливає на характер професійної діяльності. Професійна майстерність викладачів іноземних мов в освітньому середовищі втілюється в таких аспектах:

- В рівні оволодіння професійними вміннями, складових технологію професійної діяльності і забезпечують ефективне виконання професійних обов'язків.

- В рівні оволодіння знаннями своєї області, що включає в себе осмислення суті власної праці, розширення загального світогляду, набуття знань з наук, які близькі до професії.

- В особистих якостях фахівця, індикатором яких є мислення, рефлексія, самооцінка, творчий підхід до роботи, ціннісний підхід до діяльності професіонала. У сучасних педагогічних освітніх установах процес входження в професію майбутнього викладача іноземної мови зведено до загальних теоретичних знань.

Одним з найважливіших елементів професійної майстерності майбутніх викладачів іноземних мов є формування професійного такту. Поняття «такт» означає спосіб поведінки людини. Важливим для нашого дослідження, є визначення такту в рамках освітнього середовища І. В. Страхова, який відзначав, що педагогічний такт – це «міра педагогічної доцільності в застосуванні

навчально-виховного впливу, яка виражається в їх оптимізації, делікатному пристосуванні до особливостей кожної ситуації та індивідуальної своєрідності особистості» [2, с. 102].

Отже, професійний такт майбутніх викладачів іноземних мов, виявляється в різного роду уміннях, таких як: вміння знаходити оптимальне рішення в складних ситуаціях, вирішити проблему не допускаючи гноблення іншого учасника професійного процесу, загальна культура і культура мови професійного спілкування, толерантність до оточуючих і т.п.

В освітній системі також має місце недооцінка важливості засвоєння студентами соціального досвіду, норм і цінностей культури. Все це, в свою чергу, впливає на ефективність процесу професійної соціалізації майбутнього фахівця, а також на його світогляд, соціальні та моральні принципи.

Професійна соціалізація майбутнього викладача іноземних мов залежить не тільки від відпо-

відних технологій і критеріїв оцінки результатів діяльності, а й від цінностей і мети професійної діяльності. Цей процес відбувається в результаті засвоєння багаторівневого комплексу норм, суть яких, можна визначити формулою: «цінності-мета-засоби-методи-ресурси-об'єкти» [1, с. 347].

Такий комплекс засвоюється студентами разом з групою дисциплін в рамках відповідної системи, які мають на меті об'єднати всі названі нами аспекти і сформувані відповідні якості фахівця.

Висновки. Проведене нами дослідження дозволяє нам зробити висновок, що професійна соціалізація майбутніх викладачів іноземних мов включає процес формування певних якостей особистості-професіонала, до яких можна віднести: рівень загального інтелектуального розвитку (професійне мислення) рівень організації діяльності фахівця; культура спілкування; рівень володіння принципами професійної етики, формування професійного такту і майстерності.

Список літератури:

1. Запесоцкий А.С. Образование: философия, культурология, политика / А.С. Запесоцкий. – М.: Наука, 2002. – 456 с.
2. Страхов И.В. Психологические основы педагогического такта / И.В. Страхов. – Саратов, 1972. – 201 с.
3. Battersby D. Beginning Teachers: a Review of Research. Australian Journal of Teacher Education / D. Battersby – L., 1981 – 234 p.
4. Dinham S., Scott C. (1998) «A three domain model of teacher and school executive career satisfaction», Journal of Educational Administration, Vol. 36 Issue: 4, pp. 362-378.
5. Giddings F.H. (1896) The Principles of Sociology: An Analysis of the Phenomena of Association and of Social Organization. 3rd edn. N. Y.; L.: MacMillan & Co., Ltd. xxvi, 476 p.

Шевченко М.Ю.

Донбасский государственный педагогический университет

ПРОБЛЕМЫ И ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Аннотация

В статье рассматривается проблема профессиональной социализации будущих преподавателей иностранных языков. Автором отмечена важность данного феномена, в рамках образовательного процесса и дальнейшей профессиональной деятельности специалиста. Отдельно, отмечены принципы формирования профессиональных навыков будущего специалиста сферы иностранных языков. Автор подчеркивает, что успешная профессиональная социализация является условием для эффективной деятельности будущего педагога. Автором также названы основные проблемы современной образовательной системы, касающихся процесса профессиональной социализации студентов.

Ключевые слова: профессиональная социализация, образовательный процесс, качество, личность, профессия.

Shevchenko M.Yu.

Donbas State Teachers Training University

THE PROBLEMS AND PECULIARITIES OF THE PROFESSIONAL SOCIALIZATION PROCESS OF FUTURE FOREIGN LANGUAGES EDUCATORS

Summary

The article deals with the problem of the professional socialization of future foreign languages teachers. The author has considered the importance of such process in the educational area and further professional activity of the specialist. The principals of forming of the professional skills of future specialist of the foreign languages sphere are considered. The author points out that the successful professional socialization is the ground for the effective activity of future educator. The author points out the main problems of modern educational sphere in the questions of professional socialization of students.

Keywords: professional socialization, educational process, feature, personality, profession.